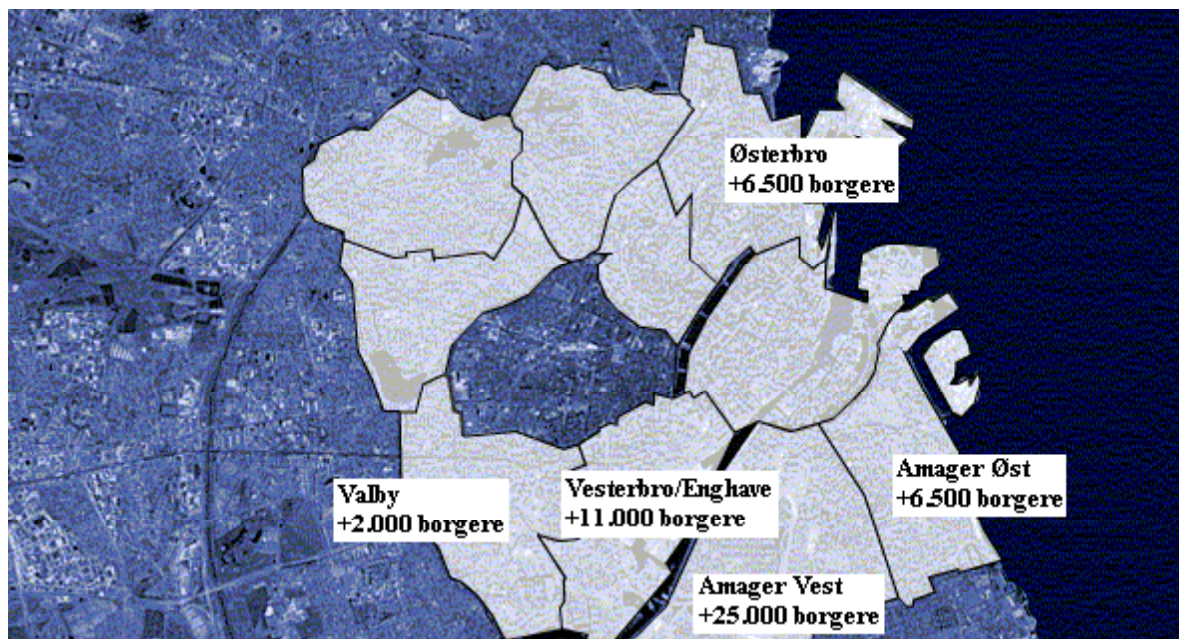

Udbygning af faciliteter på kultur- og idrætsområdet i takt med befolkningsudviklingen

Flere borgere fordrer flere faciliteter, hvis serviceniveauet skal fastholdes.

Idræt, kultur og biblioteker i en by i vækst

Indledning

København er i vækst. I de seneste 15 år har byen fået 43.500 nye indbyggere, og frem mod 2025 forventes det, at tilvæksten vil være i størrelsesordenen 50.000 nye indbyggere. Med den centrale betydning som kultur- og fritidslivet har for borgernes daglige trivsel – og byens tiltrækningskraft – står København over for store udfordringer med hensyn til at tilvejebringe tilstrækkelige og gode rammer for borgernes krav om udfoldelsesmuligheder.

Erfaringerne har desværre vist, at tilvæksten i kultur- og idrætsfaciliteter ikke har fulgt trit med befolkningstilvæksten. Det er især i de nye byområder – med Ørestad som det mest ekstreme eksempel – at der har vist sig mere end vanskeligt at få indtænkt nye kultur- og idrætsfaciliteter. I erkendelse heraf er det slået fast i Kommuneplanstrategien fra 2007, at idræt og kultur skal indtænkes i byudviklingen med samme selvfølgelighed som f.eks. skoler og daginstitutioner. Her skal fokus især rettes mod Nordhavn, Ørestad, Amager Øst og Valby.

Facilitetsudvikling – fornyelse og tradition

Fornyelse. Københavnernes kultur- og idrætsvaner ændrer sig løbende. I de senere år har borgere i stort set alle aldre for alvor taget uderummet i brug. Både når det gælder kultur, afslapning og motion. For idrætslivet gælder det, at især de selvorganiserede aktiviteter er i vækst. Løb, stavgang, dans, skøjteløb (vinter) og badning i havnen (sommer) er eksempler på aktiviteter, der stiller helt nye krav og udfordringer til facilitetsplanlægningen. For kulturlivet gælder det, at stadig flere kunst- og kulturbegivenheder og festivaler rykker ud af deres vante fysiske rammer og indtager byrummet for at skabe nye udtryk og oplevelser for en bredere målgruppe og publikum. Når byens rum undergår en sådan midlertidig forandring stiller det nye krav til et bredt og tværgående samarbejde om reglerne for det fysiske råderum i København. Endvidere er det tydeligt at der mangler fleksible og mobile scenefaciliteter mm. til kunstnerisk udfoldelse i det offentlige rum.

Tradition. Børn og unges idrætsvalg adskiller sig fra voksnes ved at være langt mere traditionsbestemt. I disse aldersgrupper er det fortsat fodbold, håndbold, svømning og badminton der dominerer. Derfor skal der også i fremtiden bygges idrætshaller i tilknytning til byens boligkvarterer, da netop ”nærhedsprincippet” har en afgørende betydning for børns deltagelse i idræt. Både i forhold til nærhed, pladshensyn (areal) og økonomi er en sammentænkning af skole- og idrætsområdet derfor oplagt.

Lokale og bydækkende faciliteter. Planlægning og udbygning af nye kultur- og idrætsfaciliteter skal ske på to niveauer. Et lokalt og et bydækkende niveau. På det lokale niveau skal udgangspunktet tages i beboersammensætning, områdets geografiske forhold, f.eks. nærheden til grønne områder, vand etc., mens det bydækkende niveau tager afsæt i aktivitetens udbredelse samt facilitetens etableringsomkostninger. Det gælder f.eks. i forhold til større musikspillesteder, atletikanlæg og indendørs skøjtehallen.

Fra ide til virkelighed

For at realisere visionerne i Kommuneplanstrategien skal det i første omgang sikres, at der reserveres arealer til kultur- og idrætsfaciliteter i de nye bydele. Dernæst skal der løbende afsættes midler til at

realisere de nye projekter, ideer og initiativer. Her er det værd at nævne, at alene for at fastholde den nuværende relativt lave dækning af kultur- og idrætsfaciliteter i København, skal der frem til år 2025 afsættes minimum 1 milliard kroner.

Det er med andre ord nødvendigt, at etableringen af kultur- og idrætsfaciliteter i de nye byområder for alvor sættes på dagsorden. Både politisk og økonomisk.

***

Kommune- og lokalplaner

De fysiske rammer for byens udvikling lægges i kommuneplanen, og her er der en ny på vej i 2009. Kommuneplanen lægger de overordnede rammer for lokalplanerne i de områder, der omdannes og udbygges. Det er i lokalplanerne, der udlægges områder til kultur- og idrætsfaciliteter. Det betyder med andre ord, at kultur- og fritidspolitikken har et vigtigt anker ind i både kommune- og lokalplansarbejdet.

Midlerne til at realisere idéer og projekter findes i de årlige budgetforhandlinger. Derfor skal et fokus på behovet for nye kultur- og idrætsprojekter rettes mod både i den fysiske byudvikling og de årlige budgetforhandlinger.

I Kommuneplanstrategien fra 2007 er det fastslået, at ”idræt og kultur skal indtænkes med samme selvfølgelighed som f.eks. skoler og daginstitutioner”. Denne vedtagelse skal i de kommende år udfoldes i praksis. Her er udfordringen på kort sigt, at sikre, at der både i kommune- og lokalplaner sikres plads til nye faciliteter. Om nødvendigt skal der allerede i den tidlige planlægningsfase afsættes midler til grundkøb, så visionerne kan realiseres på sigt.

Kultur- og fritidsområdet skal indtænkes på tre niveauer i planlægningsarbejdet:

Niveau 1: Kommuneplanstrategi

Borgerrepræsentationen har allerede vedtaget en kommuneplanstrategi og en planredegørelse, der skal være udgangspunkt for kommuneplan 2009. Selve strategien skal behandles politisk i 2009.

Kommuneplan 2009 skal indeholde retningslinier for blandt andet udlægning af arealer til byzone, placering af områder til forskellige byformål, herunder boliger, erhverv, offentlige institutioner samt placering af arealer til kulturelle- og fritidsformål.

Tidsplanen er:

- 1. behandling i efteråret 2008
- Offentlig høring i 8 uger fra februar
- Endelig vedtagelse i maj 2009

Kommuneplan 2009 er opdelt i 4 temaer: Den bæredygtige by, Byen for alle, Byen ned til vandet og Den Dynamiske By. Temaerne omfatter og indfanger de overordnede muligheder og udfordringer på kultur- og fritidsområdet.

Niveau 2: Lokalplaner

Lokalplanerne udarbejdes løbende og de ligger inden for kommuneplanens overordnede rammer.

Kultur- og Fritidsforvaltningen deltager løbende i udformningen af lokalplaner for områder, hvor der er planer om at etablere nye kultur- og idrætsfaciliteter. Eksempler herpå er forarbejdet til en ny lokalplan i forbindelse med et nyt klubhus til Fælledklubber og lokalplanen for Kløvermarken/ Kløverparken og Nordhavn. Særligt i byområder under udvikling er det centralt at få afsat arealer til kultur og idræt allerede i planlægningsfasen. Når lokalplanerne spiller en særlig rolle skyldes det også, at der er byområder, hvor det har vist sig særdeles vanskeligt at få indpasset nye kultur- og idrætsfaciliteter – blandt andet fordi det har været svært at finde arealer til projekterne. Et eksempel herpå er Indre Nørrebro. Noget lignende er på vej til at ske i de centrale dele af Ørestad.

Herudover indgår Kultur- og Fritidsforvaltningen i forarbejdet til konkurrenceprogrammer for nye byudviklingsområder. Seneste eksempel herpå er konkurrenceprogrammet til Nordhavn.

Niveau 3: 10 i én

BR godkendte den 21. februar 2008 koncept og rammer for bydelsplanlægningen i Københavns Kommunes 10 bydele – '10 i én'

Formålet er at igangsætte en sammenhængende og fremadrettet dialog mellem BR og københavnere om byens udvikling, og hvordan bydelene kan indgå som en del heraf samt at igangsætte lokale principper for bydelenes fremtidige udvikling i relation til kommuneplanstrategien. Hver bydelsplan skal indeholde en bydelsvision og et bydelskatalog. I dette arbejde tages der afsæt i eksisterende kultur og fritidsfaciliteter. Samtidig er visioner om fremtidige aktiviteter og faciliteter på kultur og idrætsområdet et af de centrale fokusområder for arbejdet med '10 i én' planerne.

Til sammen skal de 10 bydelsvisioner medvirke til at fremme udviklingen i København som én samlet metropol. Lokaludvalgene er ansvarlige for denne proces, men forvaltningerne indgår som en ressource som lokaludvalgene kan bruge i borgerinddragelsesprocessen.

Det skal bemærkes, at i Kommuneplan 2009 er det kun første bølge i udrulningen af '10 i én' planen, der foreligger. Det er bydelsplan og vision fra Valby, Vanløse og Østerbro.

Befolkningsudviklingen

Beregninger fra Økonomiforvaltningen viser, at der kommer ca. 50.000 flere borgere i København frem til år 2025. Hovedparten af stigningen i befolkningstallet er centreret omkring Amager, Østerbro/ Nordhavn, Vesterbro/Kongens Enghave og Valby.

Amager vest

Der kommer 25.000 nye borgere i perioden frem mod 2025. Lang hovedparten kommer i Ørestad, hvor der allerede er nu er indflyttet ca. 5.000 borgere. Bydelen er stadig uden permanente kultur- og idrætsfaciliteter.

Vesterbro/Kongens Enghave

Prognoserne peger på, at der kommer knap 11.000 flere borgere i de kommende 15 år. Befolkningstilvæksten vil helt overvejende være centreret omkring Carlsberggrunden og de nye bykvarterer ved Sluseholmen.

Østerbro/Nordhavn

I perioden frem til 2025 kommer der knap 6.500 flere borgere i bydelen. De vil primært komme til at

bo i de nye byområder ved Nordhavn.

Når bydelen er fuldt udbygget om 50 år vil der være omkring 40.000 borgere i Nordhavn og 40.000 personer, der vil have deres daglige arbejde i bydelen.

Amager øst

I perioden frem til 2025 kommer der 6.500 nye borgere i bydelen. Hovedparten vil bo i nye boliger på henholdsvis Krimsvej og på Kløvermarken.

Valby

Der forventes mere end 2.000 nye borgere i Valby.

Udover de ca. 50.000 nye borgere, der forventes til København i perioden frem til år 2025, er der allerede kommet 35.000 nye borgere i de forgangne 15 år. Væksten har for en stor dels vedkommende været på Østamager, i Ørestad og i Sydhavn.

Pres på fritids- og kulturtilbudene

Der er ikke umiddelbart plads til flere idrætsudøvere i de københavnske idrætsfaciliteter. Alle anlæg er så godt som fuldt booket, og flere klubber har ventelister, fordi de ikke kan få den tid i faciliteterne, som de ønsker. Som noget nyt har væksten i ældreidrætten betydet, at der i visse bydele også er afslag på tider i formiddagstimerne.

Der er 20 biblioteker i København fordelt på et hovedbibliotek og 19 lokalbiblioteker. Langt de fleste borgere har et bibliotek i nærområdet, hvilket gør bibliotekerne til en af de mest benyttede kulturinstitutioner i København (ca. 3.7 mio. fysiske besøg i 2007).

Erfaringerne viser, at indbydende og nyindrettede fysiske lokaler tiltrækker flere brugere. Flere biblioteker fremstår imidlertid nedslidte eller dårligt placerede i forhold til byudviklingen, mens nye bydele som f.eks. Ørestad og Nordhavn står uden biblioteker. I perioden frem til ultimo 2010 er der i skrivende stund besluttet et nyt tilbud der vedrører bydelen Bispebjerg. Det er planerne for et nyt bibliotek+kulturhus - det nye kulturelle omdrejningspunkt i Nordvest. Det nye bibliotek+kulturhus skal være det centrum, som Bispebjerg mangler, og ambitionen er at skabe en unik ramme for kulturel udfoldelse, refleksion, udvikling og debat, der kan generere energi og styrke til kulturlivet i bydelen. Tilbuddet erstatter de to eksisterende bibliotekstilbud Ørnevej bibliotek og Bispebjerg bibliotek. Herudover foreligger der ikke yderligere beslutninger om renoveringer eller nyanlæg.

Københavns kulturhuse er, overordnet betragtet, lokale kulturelle centre og bydelsarenaer. De spiller en vigtig rolle for det lokale kulturelle liv og som platform for det ikke-kommercielle kulturliv og foreningslivet. De stiller mødelokaler og faciliteter til musik, teater, dans mv. til rådighed, tilbyder hjælp og rådgivning til realisering af kulturelle projekter, og udbyder kulturtilbud som koncerter, debat, teaterforestillinger mv. Kulturhusene rummer imidlertid et potentiale for at indtage en mere central rolle som omdrejningspunkt for det lokale kulturliv og som identitetsvartegn for de enkelte bydele.

Mange af kulturhusene ligger i bygninger, der ikke er bygget og indrettet til formålet. Det er et mål at kulturhusene er synlige, tilgængelige og fleksible men generelt er vedligeholdelsesstanden dårlig,

og rammerne lever ikke op til kravene til moderne, fleksible kulturhuse.

Byudviklingen giver samtidig mulighed for at realisere de tanker og idéer, der ligger til grund for både kultur-, biblioteks- og idrætspolitikken. Nedenfor er nogle af de hovedtanker, der kan realiseres i forbindelse med byudviklingen:

Nye kulturarenaer - variation, volumen og profil

En undersøgelse fra 2006 af voksne københavnernes kulturvaner¹ dokumenterer, at københavnernes er mere ivrige kulturbrugere end resten af den danske befolkning. Undersøgelsen viser desuden, at der til forskellige kulturtilbud knytter sig forskellige brugere. Resultaterne understøtter den Kulturpolitiske Redegørelses præmis om, at alle kulturtilbud ikke skal tilfredsstille enhver, men afspejle en mangfoldighed i det samlede udtryk.

Københavns størrelse giver rig mulighed for at sikre bredde og variation i kulturudbuddet. Perspektiverne for udviklingen i befolkningsgrundlaget lægger desuden op til en kulturpolitisk linie, som tilstræber, at der i hver bydel etableres et kulturcenter/en kulturarena, der samler det aktivitetsudbud, som i dag er fordelt på henholdsvis biblioteker, kulturhuse og idrætsfaciliteter. En større volumen vil øge mulighederne for et tværgående kulturelt nærmiljø og langt mere fleksible åbningstider. Sammenlægning af kulturhus-, biblioteks- og gerne også idrætsfaciliteter, hvor det er muligt, vil være et stærkt element i forhold til at skabe bydelsidentitet og samhørighed, og de vil tilbyde brugerne en helt ny kulturarena.

Sammensmeltning af kultur-, lærings- og idrætsfaciliteter i nye arenaer giver flere strenge at spille på og nye muligheder - dels i forhold til at eksperimentere med nye samarbejdsformer, dels i forhold til øvrige lokale samarbejdspartnere som dag- og ungetilbud, borgerservicecentre, foreningsliv samt diverse netværk og partnerskaber inden for kunst- og kulturlivet i bredeste forstand.

Lokalt forankrede kulturtilbud bør i nye byområder, som f.eks. Nordhavn, suppleres af bydækkende faciliteter, der markerer sig internationalt. Det er oplagt at tænke i byrum, som kan huse og tilbyde anderledes eller nye kunst- og kulturoplevelser. På et overordnet niveau vil det være nødvendigt at fokusere på, hvilke forhold der kan tiltrække nye og kreative, selvejende institutioner til bydelen. Det kan handle om konkrete forhold såsom økonomiske og fysiske faktorer vedr. den specifikke udformning, om de mere abstrakte fysiske forhold - som omgivelsernes udtryk, om synergieffekter med andre institutioner og tilbud i området, om områdets signalværdi til resten af byen osv.

Idrætsfaciliteter

På idrætsområdet er der klare udviklingstendenser, der peger på et behov for bestemte investeringer. F.eks. ved man, at københavnernes er gået fra idræt som en ungdomsaktivitet til livslang idræt.

Det stiller krav om flere faciliteter, fordi der er flere, der er aktive – endda gennem hele livet. Det betyder også, at der skal være faciliteter til de idrætter, som især tiltaler ældre, som f.eks. gymnastik, petanque og wellness.

Samtidig viser erfaringen, at afstand mellem hjem og facilitet er afgørende for børns idrætsdeltagelse. Desto kortere afstand, der er mellem bolig og idrætsmulighed, desto større sandsynlighed er der for, at børn er idrætsaktive. Derfor er det vigtigt med lokale idrætsmuligheder for børn og unge. Til

¹ (http://www.netpublikationer.dk/kk/8280/pdf/Rapport_om_voksne_koebenhavneres_kultur-.pdf)

gængæld kan faciliteter primært til de voksne i højere grad samles i mere bydækkende anlæg.

I en tæt bebygget storby gælder det om også at bruge byrummet som idrætsfacilitet. Her er lysløjper en mulighed for at gøre løbestier mere sikre og anvendelige døgnet igennem.

Samtidig er der et stort uudnyttet potentiale f.eks. i Københavns nærhed til vandet. Der er allerede etableret to havnebade, der begge er en stor succes. Her er mulighed for flere bade og for at etablere støttepunkter for vand-idrætten. Det sidste kan f.eks. være i form af små lokale kajakhoteller og klubhuse med mulighed for at opbevare udstyr til surfing, kajak, roning m.v.

Samtidig arbejdes der i Københavns Kommune på at etablere idrætshaller frem for de små, traditionelle gymnastiksale på skolerne. Det giver skolebørnene bedre faciliteter i dagtimerne og langt flere anvendelsesmuligheder for primært lokale børn og voksne uden for normal skoletid til glæde for såvel foreningsidræt som for øvrige, lokale idrætsaktive.

Anlægs- og driftsøkonomi

I år 2025 skal kultur- og idrætsfaciliteterne i København kunne servicere ca. 50.000 flere borgere end i dag. Det betyder, at der er behov for massive investeringer i kultur- og idrætsområdet. En helt simpel matematisk fremskrivning viser, at skal man fastholde det nuværende serviceniveau med en stigende befolkning skal der investeres knap 1 mia. kr. i nybyggeri. Skal kapaciteten øges i takt med borgernes stigende idrætsdeltagelse skal der afsættes mere.

Hertil kommer, at der skal afsættes yderligere 80 mio. kr. til drift af de nye faciliteter.